

Тақризи

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Мирзоев Саидмузаффар Мирзомуродович дар мавзуи «Хусусиятҳои сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Миёна дар шароити ҳозира» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050202 – Ниходҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ)

Рисолаи номзодии Мирзоев С. М. дар мавзуи “Хусусиятҳои сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Миёна дар шароити ҳозира” яке аз масъалаҳои муҳими замони муосир мебошад, ки аҳамияти назариявӣ, илмӣ ва амалӣ дорад. Зеро мушкилоти экологии давлатҳои Осиёи Миёна яке аз масоили муҳимтарин ва муҳаббатҳои ҷомеаи муосир ба шумор меравад. Хусусияти хосаи ин мушкилоти замони муосир дар он ифода меёбад, ки он ба раванди рушди давлатҳои Осиёи Миёна ба таври маҷмӯӣ таъсири манфии худро расонида, ягон соҳаи ҳаёти инсон дар ин самт эмин буда наметавонад. Давлатҳо ва халқу миллатҳои минтақаи Осиёи Миёнаро на танҳо марзи ягона ва ҳамҷаворӣ ҳамбастагии табиӣ, инчунин таъриху фарҳанги чандҳазорсола мепайвандад. Ин кишварҳо ҳамзамон, дорои фазои ягонаи экологӣ ва масоили умимиекологӣ мебошанд.

Аз ин лиҳоз, дар илми муосири сиёсатшиносӣ таҳлилу таҳқиқи масъалаҳои сиёсати экологӣ дар шароити муосири минтақаи Осиёи Миёна аҳамияти калони назариявӣ ва амалиро доро мебошад. Омӯзиш ва таҳқиқи масъалаи мазкур нишон медиҳад, ки дар байни маҷмӯи масоили сиёсати ҷомеаи муосир мушкилоти экологии давлатҳои Осиёи Миёна мақоми махсусро ишғол мекунад.

Таҳлилу ҳамҷонибаи адабиёти мавҷудаи илмӣ дар соҳаи сиёсати экологӣ нишон медиҳанд, ки ин мушкилот дар шароити тағйирёбии иқлим дар минтақаи Осиёи Миёна аз нуқтаи назари илмҳои сиёсӣ ҳанӯз пурра омӯхта нашудааст. Дар асоси таҳлил ва далелҳои мушаххас

маълум гардид, ки сиёсати экологии кишварҳои Осиёи Миёна дорои як қатор омилҳои мураккабу ҳалношуда мебошанд. Дар ин асос, кӯшиши таҳқиқи омӯзиш, таҳия ва татбиқи сиёсати экологӣ дар минтақа зарур мебошад.

Шиносоӣ бо мавод, мазмуну муҳтавои рисола ва таҳлили адабиёти истифодашуда далолат аз он мекунад, ки дар пайи таҳқиқи мавзӯи муҳаққиқ аз сарчашмаҳо, китобҳо ва асарҳои илмӣ-тадқиқотии олимони ватанию хориҷӣ хуб оғаҳӣ дошта, аз онҳо самаранок истифода бурдааст.

Дар асоси маводи назариявӣ, сарчашмаҳо ва адабиёти мавҷуда, диссертант ҳадафи асосии омӯзиши хусусиятҳои мураккаби ташаккули сиёсати экологии минтақаи Осиёи Миёнаро нишон додааст. Тибқи мақсади гузошташуда, муайян кардани маҷмӯи омилҳои ба вазъи экологии минтақа таъсири манфӣ расонанда, дурнамои рушди сиёсати минтақавии экологӣ, таҳия ва татбиқи сиёсати ягонаи минтақавии экологӣ ва ҷустуҷӯи роҳи ҳалли онҳо мебошад. Аз ин лиҳоз, сиёсати экологӣ таҳлили фалсафӣ ва равишҳои сиёсиро талаб мекунад, ки имкон медиҳанд мушкилиҳои мураккаби экологиро ҳал кунанд.

Объекти таҳқиқот сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Миёна дар давраи соҳибхитиярии онҳо, ҳолат, мушкилот ва дурнамои он мебошад. Ҳадафи асосии таҳқиқот чараҳои таҳияи сиёсати экологӣ дар танзими раванди экологӣ ва вазъи он дар Осиёи Миёна, инчунин ҳифзи табиат ва саломатии инсон мебошад.

Асоси назариявии таҳқиқотро хулосаҳои бунёди ва изҳороти намояндагони илмҳои иҷтимоию сиёсӣ, географӣ, инчунин баромадҳо ва фаъолияти шахсиятҳои сиёсӣ ташкил додаанд.

Ҳангоми таҳқиқи қори илмӣ муҳаққиқ аз методҳои таҳлили системавӣ, сохторӣ-функционалӣ, таърихӣ ва муқоисавӣ истифода намудааст. Аз ин рӯ, ба муҳаққиқ муяссар гаштааст, ки ҳангоми таҳияи рисола вобаста ба вазифаҳои пешгузошта маводро ҷо ба ҷо гузошта,

низомнокӣ, пайдарпайӣ ва мантики фикрро риоя намуда, бо далелҳо асоснок намудааст.

Навгонии кори илмӣ пеш аз ҳама аз он иборат аст, ки дар илми иҷтимоию сиёсии ватанӣ бори аввал кӯшиши ифшо кардани моҳият ва мундариҷаи сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Миёна ҳамчун самти муҳими фаъолияти сиёсии минтақавӣ гузошта шудааст. Аз ҷумла, сиёсати экологии минтақа муназзам гардида, заминаҳо барои омӯзиши он ҳамчун курси алоҳида фароҳам оварда шуда, ҳар як давлати минтақа тафсири алоҳидаи ҳудро ёфта, нақши фаъолияти дастаҷамъонаи экологӣ дар таҳкими субот ва рушди устувори минтақа нишон дода шудаанд.

Натиҷаҳои бадастоварда ва хулосаҳои пешниҳоднамудаи муаллиф ҳангоми таҳияи барномаҳои таълимӣ аз ҷанми геополитика, низоъшиносӣ, минтақашиносӣ, курсҳои махсус дар самти сиёсати экологӣ, таҳияи барномаҳо, стратегияҳо ва сиёсати ягонаю самарабахши экологӣ дар минтақа мусоидат менамояд.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, шаш зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодагардида иборат аст. Дар муқаддима муҳимияти мавзӯ, объект ва предмети тадқиқ, мақсади асосии таҳқиқот, асосҳои методологӣ назариявии таҳқиқот, навгонӣ ва арзиши амалии таҳқиқот инъикос ёфтааст.

Дар боби якуми диссертатсия – **«Асосҳои назариявӣ методологии таҳқиқи сиёсати экологӣ»**, ки аз ду зербоб иборат аст, муаллиф дар заминаи адабиёти мавҷуда ҷанбаҳои назариявии мавзӯи баррасишавандаро омӯхта, дар асоси онҳо андешаҳои илмии ҳудро ибраз намудааст. Дар ин боб мафҳум ва моҳияти сиёсати экологӣ, инчунин алоқамандии сиёсати экологӣ бо сиёсати иҷтимоии давлат таҳлилу баррасӣ гардидааст.

Муаллиф қайд мекунад, ки сиёсати экологӣ ҷузъи таркибии сиёсати иҷтимоӣ буда, ба ҳаёти иҷтимоӣ, махсусан вазъи саломатӣ, некуаҳволӣ, сатҳи даромаднокӣ, ҳолати ҷисмонӣ раванӣ, синну сол ва ба тамоми

пахлуҳои дигари ҳаёт таъсири бевоситаи худро расонида, дар ин замина баҳри рушди иқтисодӣ ва тараққиёту пешрафти давлат низ нуфузи зиёд дорад. Бо истифода аз методу усулҳои илмӣ, таҳлили системавӣ, сохторӣ-функционалӣ, дедуктивӣ, синергетикӣ ва таҳлили муқоисавӣ хусусиятҳои хоси сиёсати экологии минтақаи Осиёи Миёна ошкор карда шудаанд.

Дар боби дуюми диссертатсия – «**Самтҳои асосии сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Миёна**», ки аз ду зербоб иборат аст, мушкилоти сиёсати миллии экологии кишварҳои минтақаро бо заминаҳои қонунгузори соҳаи экология ва ҳолати воқеии онҳоро ба таври муқоисавӣ мавриди таҳлилу баррасӣ қарор додааст. Дар ин боб муҳаққик сиёсати миллии экологии ҳар як кишвари минтақаро дар алоҳидагӣ тафсир намудааст. Чунки давлатҳои Осиёи Миёна дар баробари доштани мушкилоти ягонаи минтақавии экологӣ, дорои як қатор мушкилиҳои экологии дохилидавлатӣ мебошанд.

Амнияти миллӣ ва минтақавӣ дар Осиёи Миёна бо амнияти минтақавии экологӣ мустақиман алоқаманданд ва саъйю талоши якҷояи тамоми давлатҳои минтақаро тақозо менамояд. Мушкилоти ҳифзи муҳити зист ва фароҳам овардани шароити мусоиди зист барои аҳолии минтақа ҳоло андешидани чораҳои пешгирикунанда ва эҷоди заминаи устувори ҳуқуқии ҳамкорихои кишварҳои Осиёи Миёнаро талаб менамояд.

Муаллиф қайд менамояд, ки фарҳанги волоии экологӣ метавонад натиҷаҳои назарраси мусбиро ба бор орад. Аз ин рӯ, таъкид менамояд, ки масъалаи таълиму тарбияи экологии ҷомеа бояд самти афзалиятнок доништа шуда, дар мадди аввал гузошта шавад ва барои татбиқи самарабахши он заминаҳои моддию молиявӣ фароҳам оварда шавад.

Боби сеюми диссертатсия – «**Дурнамои сиёсати минтақавии экологӣ дар Осиёи Миёна**» аз ду зербоб иборат буда, масоили дастёбӣ ба амнияти минтақавии обӣ ва пешигирӣ қардани мушкилоти экологии марбут ба истифодаи об барои давлатҳои Осиёи Миёна равона гардидааст.

Пешниҳоду ташаббусҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон доир ба мушкилоти норасоии об хеле бузург мебошад, ки муаллиф аз он моҳирона истифода бурда, дар диссертатсия иқтибосҳо овардааст.

Аз таҳлилҳои анҷомдодаи муҳаққиқ маълум гардид, ки дар Осиёи Миёна якҷанд мушкилоти мураккаби минтақавии экологии вобаста ба об ҷой доранд, ки дар сурати дарёфт нагардидани роҳу воситаҳои бартарафсозии онҳо метавонанд ба сатҳу сифати зиндагии сокинони минтақа таъсири зиёди манфӣ расонида, мушкилоти азими иқтисодию иҷтимоӣ ва сиёсиро ба вучуд оранд. Ин ҳолат муаллифро водор сохтааст, ки андешидани тадбирҳо ва чораҳои муассиру натиҷабахш ва илман асоснокро дар самти сиёсати минтақавии экологӣ пешниҳод намояд.

Муаллиф ба мушкилоти хушкшавии баҳри Арал диққати муҳсус додааст. Хушкшавӣ ва нестшавии баҳр ҳолати вазнину мураккаби экологӣ ва гуманитариро ба вучуд овард, ки боиси тавачҷуҳи ҳамҷонибаи ҷомеаи ҷаҳонӣ қарор гирифт. Ба андешаи муаллиф омили меҳварии хушкшавии баҳр ва захролудшавии обу заминҳои кишоварзӣ дар минтақа усулҳои гидротехникӣ ва агротехникии парвариши пахта вобаста аст. Тавре маълум аст, шумораи зиёди обанборҳо ба давлатҳои поёноби минтақа (Ўзбекистон, Қазоқистон ва Туркменистон) рост омада, захираи оби онҳо бо мақсадҳои кишоварзӣ обёрӣ истифода шуда, боиси ҷорӣ нагардидани об ба баҳри Арал мегардад.

Татбиқи амалии пешниҳодҳои муаллиф имкон медиханд, ки мушкилоти вобаста ба хушкшавии баҳри Арал то андозае ҳаллу ҷасл карда шаванд ва паёмдҳои нугувори он коҳиш ёбанд.

Ҳамин тариқ, диссертатсияи Мирзоев Саидмузаффар Мирзомуродович дар мавзӯи “Хусусиятҳои сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Миёна дар шароити ҳозира” барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ кори илмӣ-тадқиқотӣ анҷомёфта буда, масъалаи

мубрами рӯзро таҷассум менамояд. Рисола дорои аҳамияти илмӣ-амалӣ буда, ба меъёрҳои муайянкардаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ аст. Бинобар ин, муҳаққиқ Мирзоев Саидмузаффар Мирзомуродович барои сазовор гаштан ба дараҷаи илмии доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ арзанда аст.

Роҳбари илмӣ:

**Доктори илмҳои фалсафа,
профессори кафедраи сиёсатшиносии
Донишгоҳи давлатии омӯзгории
Тоҷикистон ба номи С. Айни**

Гулахмедов М.Г.

Имзои профессор Гулахмедов М.Г.-ро тасдиқ менамоям.

**Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси ДДОТ ба номи С. Айни**

Назаров Д.